

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020

Axa prioritară 6: *Educație și competențe*

Prioritatea de investiții 10.i: *Reducerea și prevenirea abandonului școlar timpuriu și promovarea accesului egal la învățământul preșcolar, primar și secundar de calitate, inclusiv la parcursuri de învățare formale, nonformale și informale pentru reintegrarea în educație și formare*

Obiectivul specific 6.4: *Creșterea numărului de tineri care au abandonat școala și de adulți care nu și-au finalizat educația obligatorie care se reîntorc în sistemul de educație și formare, inclusiv prin programe de tip a doua șansă și programe de formare profesională*

Obiectivul specific 6.6: *Îmbunătățirea competențelor personalului didactic din învățământul preuniversitar în vederea promovării unor servicii educaționale de calitate orientate pe nevoile elevilor și a unei școli inclusive*

Titlu proiect: *“Acces la programe de educație și formare profesională pentru tinerii și adulții din județul Dolj care au părăsit timpuriu școala (I)”*

Cod SMIS 2014+: 135711

PROGRAMA ȘCOLARĂ

DISCIPLINA GEOGRAFIE

Modulul I: SPAȚIUL GEOGRAFIC

Program „A doua șansă” pentru învățământ secundar inferior *versiune finală*

A.3.1 Organizarea, monitorizarea și evaluarea programului „A doua șansă” și a stagiilor de pregătire practică de 720 de ore

ȚENEA ELENA
Expert curriculum Geografie

Februarie 2022

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

Notă de prezentare

Prezentul material cuprinde elementele de bază ale programei de geografie, din cadrul programului „A doua șansă” pentru învățământ secundar inferior. Disciplina Geografie este prevăzută în planul – cadru pentru programul „A doua șansă” pentru învățământ secundar inferior în aria curriculară ”Om și societate”.

O particularitate a programului „A doua șansă” pentru învățământ secundar inferior la disciplina Geografie este organizarea învățării în două module autonome: modulul I ”Spațiul geografic” și modulul al II-lea, ”Pământul – planeta oamenilor”.

Programa școlară pentru modulul I ”Spațiul geografic”, continuă și dezvoltă elementele introductive de științe și de geografie parcurse în învățământul primar. O poziție educațională centrală o au competențele de comunicare, precum și cele de utilizare a suporturilor cartografice. În abordarea învățării geografiei la acest nivel se acordă o atenție deosebită formării unei terminologii și a unor cunoștințe elementare, bazate preponderent pe observarea directă sau indirectă a realității înconjurătoare, a proceselor și fenomenelor din orizontul apropiat sau mai îndepărtat. Observarea realității înconjurătoare sub aspectele ei sesizabile direct sau într-o formă indirectă, prin imagini ale acesteia, reprezintă sursa principală de învățare oferită elevilor. În acest context, rolul profesorului este determinant în selectarea activităților de învățare care să conducă la realizarea competențelor asumate prin programă. Localizarea elementelor, fenomenelor și proceselor pe suporturi cartografice constituie elemente ale unei competențe generale a geografiei care pot fi aplicate în oricare situație de învățare, printr-o succesiune de activități ce presupun: înțelegerea semnelor convenționale, identificarea localizării, compararea localizării pe hartă cu cea din realitate, transformarea informației cartografice într-un mesaj oral sau scris. Pe baza acestora pot fi puse în evidență anumite caracteristici ale elementelor analizate. Este un demers preponderent exploratoriu, care își propune: observarea atentă a componentelor ce formează realitatea înconjurătoare (elemente, procese, fenomene, sisteme, structuri), înțelegerea și explicarea acestora, interpretarea unor hărți diferite și a unor grafice, aplicarea unor tehnici simple de investigare.

Programa școlară pentru modulul al II-lea, ”Pământul – planeta oamenilor” își propune să continue elementele de bază din primul modul, predominant de geografie fizică, cu elemente generale de geografie umană.

Elaborată în conformitate cu prevederile Legii Educației Naționale, programa școlară pentru Programul „A doua șansă” pentru învățământ secundar inferior reprezintă un document reglator, coerent, care are în vedere finalitățile învățământului și profilul general de formare a elevului. Programa cuprinde sistemul de cunoștințe, abilități și atitudini necesare participării active la viața cotidiană. Pe baza acestor repere, precum și a altor componente ale mediului educațional, a fost stabilit un număr de două competențe generale pentru cele două module de studiu, din care au fost derivate competențele specifice. Dezvoltarea fiecărei competențe generale este urmărită în cadrul celor două module. O competență generală odată dezvoltată în primul modul va fi exersată și în următorul modul. Cu ajutorul competențelor specifice va fi atinsă competența generală.

Pornind de la specificul ei științific, Geografia este o știință care se raportează atât la componentele naturale cât și la cele sociale ale Terrei, obiectul său de studiu implicând și interacțiunea dintre om și mediul său de viață. În cadrul celor două module este abordată atât problematica specifică geografiei fizice și geografiei umane, cât și problematica rezultată din interacțiunea acestor două

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

domenii, respectiv din interacțiunea geografiei cu alte științe. Principalele componente ale geografiei școlare sunt: elemente, procese, fenomene, structuri, sisteme și interacțiuni. Aceste componente sunt utilizate în forme și asocieri diferite în raport cu specificul disciplinei școlare, cu competențele și conținuturile propuse, precum și cu disponibilitățile educaționale ale elevilor.

Pentru elevi, Geografia contribuie la:

- construirea unui referențial obiectiv (format din sistemul cartografic, planeta ca întreg, geosfere, continente, regiuni, țări, spațiu, teritoriu etc.), la care pot fi raportate elemente, fenomene, procese, sisteme și structuri din alte discipline școlare și domenii ale cunoașterii;
- identificarea și explicarea unor constatări (și adevăruri), rezultante ale interacțiunii dintre componentele mediului terestru natural și cele ale societății omenești, precum și ale interacțiunii globale om – natură;
 - investigarea într-o formă specifică, adaptată la niveluri diferite de înțelegere, a realității oferite de orizontul local, planetă ca întreg, geosfere, țări și regiuni în contextul existențial zilnic;
 - identificarea unor răspunsuri și soluții care au la bază exemple din viața cotidiană.

Programa școlară pentru disciplina Geografie are în vedere:

- definirea unui set adecvat de două competențe generale, din care derivă competențe specifice, competențe ce pot fi formate la elevi prin conținuturile propuse, prin metodologia didactică folosită, care vizează accentuarea dimensiunii aplicative a cunoașterii;
- construirea demersului educațional pornind de la nevoile de dezvoltare ale elevului;
- utilizarea unor conținuturi și activități de învățare cât mai variate pentru dezvoltarea întregului potențial de care dispune fiecare elev;
- abordarea interdisciplinară a conceptelor și a fenomenelor, în vederea oferirii unei perspective complexe asupra realității.

Geografia este o disciplină de Trunchi Comun, care are alocate, în planul cadru, 100 de ore, respectiv câte 50 de ore repartizate echilibrat în cele două module. Cele 50 de ore ale fiecărui modul sunt distribuite astfel: 35 de ore de predare-învățare-evaluare și 15 de ore CDȘ (ore la dispoziția profesorului).

Programa școlară cuprinde următoarele componente: nota de prezentare, competențele generale, competențele specifice și exemple de activități de învățare (pe module), conținuturi și sugestii metodologice.

Competențele generale se dezvoltă prin studierea disciplinei Geografie în cadrul celor două module. Competențele specifice se formează pe parcursul studierii unui modul, sunt derivate din competențele generale și reprezintă etape în dobândirea acestora. Competențele specifice sunt însoțite de exemple de activități de învățare, care constituie modalități de organizare a activității didactice în scopul realizării competențelor.

Conținuturile învățării sunt organizate pe domenii și reprezintă informații științifice fundamentale, validate în decursul cunoașterii umane, prin care se urmărește realizarea competențelor. S-a avut în vedere dimensionarea optimă a conținuturilor și selectarea riguroasă a informației, astfel încât acestea să nu ducă la supraîncărcare.

Sugestiile metodologice au rolul de a orienta cadrul didactic în utilizarea programei școlare.

Competențe generale

- 1. Cunoașterea și utilizarea limbajului specific în prezentarea și explicarea realității geografice.**
- 2. Raportarea realității geografice la suporturi cartografice și grafice.**

Modulul I: "SPAȚIUL GEOGRAFIC"

1. Cunoașterea și utilizarea limbajului specific în prezentarea și explicarea realității geografice

Competențe specifice și exemple de activități de învățare
<p>1.1. Identificarea termenilor geografici în contexte diferite</p> <ul style="list-style-type: none">- recunoașterea denumirilor geografice dintr-un text- însușirea noțiunilor de bază a elementelor geografice din orizontul apropiat- denumirea unor elemente, fenomene și procese geografice recunoscute în spațiul geografic- prezentarea prin cuvinte proprii a caracteristicilor elementelor observate direct/indirect
<p>1.2. Utilizarea termenilor geografici în contexte diferite</p> <ul style="list-style-type: none">- pronunțarea corectă a termenilor și a denumirilor geografice- recunoașterea termenilor geografici din surse diferite: manual, lecturi geografice, texte literare, mass-media etc.- completarea textelor lacunare cu termeni geografici specifici- gruparea unor termeni geografici pe baza unor criterii propuse- corelarea termenilor geografici cu elemente geografice specifice observate direct/indirect (teren/suporturi grafice/imagini)- procesarea de informații geografice din diferite surse de documentare
<p>1.3. Descrierea unor elemente, fenomene sau procese geografice observate direct sau indirect</p> <ul style="list-style-type: none">- prezentarea elementelor și a fenomenelor geografice percepute direct (în orizontul local) sau indirect reprezentate pe diferite suporturi (animații video, filme documentare)- caracterizarea unor aspecte ale elementelor și fenomenelor geografice reprezentate pe suporturi variate (schițe, imagini, animații video), pe baza unui algoritm dat- precizarea etapelor succesive de desfășurare a unor fenomene geografice pe baza unor scheme/seturi de imagini- exerciții de completare a termenilor geografici în scheme simple de prezentare a unor elemente și fenomene geografice

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

2. Raportarea realității geografice la suporturi cartografice și grafice.

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

2.1. Utilizarea tehnicilor de orientare pe hartă/teren

- *identificarea pe suporturi cartografice a unor puncte/trasee definite de coordonate geografice date*
- *reprezentarea pe schițe de hartă a unor puncte/trasee definite de coordonate geografice date*
- *descrierea unor trasee scurte parcurse în orizontul local, prin raportare la repere, puncte cardinale, pe baza unui algoritm dat*
- *exprimarea poziției elementelor identificate în teren/pe hartă, cu ajutorul punctelor cardinale/coordonatelor geografice*
- *descrierea poziției relative a unor obiecte/elemente geografice dintr-un anumit spațiu prin raportare la un suport cartografic*
- *utilizarea elementară a tehnologiilor moderne (Sistemul Informațional Geografic - GIS; Sistemul de navigație - GPS)*

2.2. Poziționarea elementelor geografice pe reprezentări cartografice

- *identificarea elementelor de reper ale reprezentărilor cartografice: rețea cartografică, puncte cardinale, orientarea hărții*
- *exerciții de localizare a elementelor de geografie umană și regională pe hărți la scări diferite*
- *exerciții de poziționare corectă a unor elemente geografice pe suport grafic și cartografic*

2.3. Citirea reprezentărilor grafice și cartografice simple

- *precizarea etapelor succesive de desfășurare a unor procese geografice pe baza unor scheme*
- *identificarea succesiunii cronologice a unor procese și fenomene geografice pe baza unor imagini grafice/cartografice*
- *descrierea repartiției spațiale a unor procese și fenomene geografice pe baza observațiilor directe/indirecte pe suporturi geografice*
- *exerciții de ierarhizare a unor procese și fenomene geografice după criterii date*

Conținuturi Modulul I ”SPAȚIUL GEOGRAFIC”

Domenii de conținut	Conținuturi
PĂMÂNTUL – CORP COSMIC	<ul style="list-style-type: none"> • Universul și Sistemul Solar • Pământul – formă și dimensiuni • Orientarea pe Glob. Reprezentarea suprafeței Pământului • Mișcările Pământului. Ora pe Glob • Aplicații practice: Orizontul local – orientare, măsurare și reprezentare.
ÎNVELIȘURILE NATURALE ALE PĂMÂNTULUI	<ul style="list-style-type: none"> • Scoarța terestră. Caracteristici generale și importanță. • Forme majore de relief • Aplicații practice: Relieful orizontului local. Reguli de comportare și măsuri de protecție în cazul producerii de fenomene și procese asociate scoarței terestre în orizontul local. • Aerul. Caracteristici generale și importanță. • Elemente și fenomene meteorologice principale. • Aplicații practice: Reguli de comportare și măsuri de protecție în cazul producerii de fenomene extreme în orizontul local (grindină, polei, furtuni, secetă, caniculă, viscol etc.) • Apele. Caracteristici generale și importanță. • Aplicații practice: Apele din orizontul local. Reguli de comportare și măsuri de protecție în cazul producerii de fenomene extreme în orizontul local (viitură/inundație, pod de gheață etc.) • Viețuitoarele și solurile. Caracteristici generale și importanță • Aplicație practică: Protecția plantelor, a animalelor și conservarea solului.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

Sugestii metodologice

Grupul de elevi din cadrul programului „A doua șansă“ pentru învățământ secundar inferior este format din adolescenți și adulți care au abandonat la un moment dat școala fără a finaliza învățământul obligatoriu, care nu au o calificare profesională sau care doresc să obțină o nouă calificare.

În elaborarea programei s-a pornit de la competențele generale ale programelor de gimnaziu pentru disciplina Geografie (clasele V-VIII), precum și de la competențele generale ale programelor disciplinei Geografie pentru clasele a IX-a și a X-a ciclul inferior al liceului, filiera tehnologică.

Prezentul curriculum își propune să formeze competențe, valori și atitudini prin demersuri didactice care să coreleze explicit conținuturile învățării cu practica instruirii eficiente, ceea ce implică revalorificarea resurselor educaționale (metode, mijloace) legitimate de practică și utilizarea unor resurse moderne (TIC, GIS etc.).

Studierea Geografiei îi va ajuta pe elevi să se orienteze în spațiu și timp, să înțeleagă și să utilizeze un limbaj geografic, să analizeze repartiția teritorială a unor fenomene naturale sau sociale, să descifreze cauzele producerii unor fenomene sau procese geografice, să rezolve mai ușor unele probleme cotidiene, să găsească soluții adecvate situațiilor critice la care poate fi expus.

Prin modul de abordare a întregului demers didactic reglementat prin programa școlară de Geografie, fiecare profesor trebuie să aibă capacitatea de construire a situațiilor și a activităților de învățare asociate competențelor specifice și conținuturilor, astfel încât să fie asigurată egalitatea de șanse a tuturor elevilor, dar și maximizarea posibilităților individuale de dezvoltare intelectuală și profesională. Astfel, este necesară concretizarea elementelor programei în activități de învățare adecvate, în urma parcurgerii cărora să existe un progres semnificativ, evaluabil. Un rol foarte important îi revine profesorului, care poate completa lista activităților de învățare din programa școlară, în funcție de specificul clasei de elevi.

Pentru formarea competențelor generale și specifice, este important ca profesorul să-și orienteze demersul didactic spre realizarea unor tipuri de activități de învățare care să vizeze:

- utilizarea metodelor legitimate și validate în practica școlară, a metodelor aplicative și interactive care să asigure activizarea structurilor cognitive ale elevilor și transformarea lor în coparticipanți la propria instruire și educație;
- contribuția individuală a elevului (documentarea din diferite surse de informare, observarea directă sau indirectă, exercițiul personal, experimentul etc.);
- dezvoltarea capacității de comunicare în situații diferite și în forme diverse;
- dezvoltarea capacității de abordare integrată a problemelor specifice mediului natural și a celor referitoare la dimensiunea socială, economică și culturală a realității spațiale;
- exersarea lucrului individual și în echipă, a îndeplinirii unor roluri specifice și a cooperării în realizarea sarcinilor de lucru;
- realizarea unor proiecte rezultate din experiența cotidiană, a unor proiecte de identificare a soluțiilor și de rezolvare a unor situații-problemă;
- utilizarea metodelor, a mijloacelor și a instrumentelor TIC/GIS în activitatea didactică;
- elementele informaționale și conținuturile trebuie să fie raportate permanent la un suport cartografic.

Pentru succesul dezvoltării competențelor elevilor este recomandată respectarea următoarelor principii esențiale:

- respect pentru diversitatea opiniilor și încurajarea permanentă a elevilor;
- stimularea dinamicii de grup și a implicării tuturor elevilor;
- creativitate în abordarea conținuturilor și în utilizarea metodelor de predare/ învățare/ evaluare;
- deschidere pentru nevoile diferite și speciale ale elevilor;

- interes pentru dezvoltarea personală a elevilor;
- valorizarea parteneriatelor cu membrii societății civile.

În legătura dintre competențele specifice, conținuturi și activitățile de învățare, atât în proiectarea unităților de învățare cât și a instruirii propriu-zise, accentul este pus pe realizarea competențelor, prin conținuturile propuse și activitățile de învățare (care sunt sugerate ca exemple). Activitățile de învățare au un caracter orientativ, exemplele propuse prin programa școlară sunt formulate cu un anumit grad de generalitate. Pentru a permite o abordare flexibilă, acestea pot fi selectate în funcție de conținuturile parcurse și de competențele specifice vizate. Profesorul trebuie să aibă capacitatea de a utiliza, diversifica și particulariza activitățile de învățare în funcție de resursele de timp, umane și materiale.

În cadrul Conținuturilor din prezenta programă școlară se vor selecta Aplicațiile practice în funcție de resursele de timp și de particularitățile psihologice și cognitive ale colectivelor de elevi. Cadrele didactice pot realiza și alte activități practice decât cele indicate, evidențiind, astfel, caracterul pragmatic al geografiei.

Pentru desfășurarea activităților de învățare propuse sunt recomandate următoarele resurse materiale:

- ghid de predare – învățare;
- laptop, televizor, internet, imprimantă, cameră video, aparat/cameră foto, videoproiector, ecran proiecție, busolă, GPS, termometre, stație meteo electronică, tablă interactivă etc.;
- flipchart, markere;
- fotografii/imagini diverse, albume, diagrame pe diferite tematici;
- planșe geografice diverse;
- hărți de contur, hărți topografice, hărți tematice;
- hărți murale: Harta fizică și politică a Europei; Harta fizică și administrativă a României; hărți fizice și politice ale continentelor extraeuropene;
- softuri educaționale specifice geografiei și protecției mediului, platforme informatice;
- lucrări de specialitate, reviste, dicționare de termeni geografici;
- atlase geografice etc.

Deși timpul alocat disciplinei Geografie este mult redus comparativ cu timpul alocat în învățământul obligatoriu, finalitatea disciplinară va fi atinsă prin construcția demersului didactic și centrarea pe competențe. Utilizarea eficientă a timpului alocat parcurgerii modulelor, abordarea conținuturilor propuse din perspectiva caracterului practic-aplicativ și funcțional al acestora, învățarea prin investigare și rezolvare de probleme practice/situații-problemă sunt elemente-cheie în vederea atingerii finalității disciplinei.

Programa disciplinei Geografie este axată pe competențele generale, care vor fi formate/dezvoltate tânărului/adultului ca urmare a participării la activități de învățare prin cooperare, în contexte reale și cu sarcini și teme care răspund intereselor și nevoilor acestuia.

Selectarea și ordonarea conținuturilor s-a realizat având în vedere relevanța lor pentru traseul educațional al grupului de elevi.

Experiența de viață acumulată de elevii participanți în program constituie o resursă în procesul de învățare. Elevii învață integrând noile achiziții în experiența proprie. Diversitatea individuală a cursanților, culturală sau de orice altă natură se consideră resurse în învățare.

Curriculumul la decizia școlii (CDS) alocat modulelor disciplinei Geografie, sub forma orelor la dispoziția profesorului, susține abordarea diferențiată a procesului de învățare și contribuie la creșterea încrederii elevilor în forțele proprii.

La finalul fiecărui modul se realizează evaluarea celor două competențe generale ale modulului prin evaluarea tuturor competențelor specifice.

Repere ale evaluării

Evaluarea rezultatelor învățării trebuie să ofere informații corecte și complete despre nivelul de formare și dezvoltare a competențelor specifice asumate ca sisteme integrate de cunoștințe însușite, abilități dobândite, atitudini consolidate. Modul de formulare a competențelor specifice permite transpunerea acestora în cerințe de evaluare.

În construirea instrumentelor de evaluare pot fi utilizate toate tipurile de itemi, în raport cu specificul competențelor de evaluat, în structuri și proporții echilibrate.

Evaluarea va cuprinde itemi de tipul:

- selectarea răspunsului corect;
- găsirea corespondenței între două coloane care conțin noțiuni științifice;
- completarea unor texte lacunare ;
- răspunsuri libere la întrebări formulate pe o temă dată;
- recunoaștere de tipul adevărat sau fals;
- descrierea etapelor parcurse în derularea unor investigații cartografice;
- completarea explicațiilor pe schițe sau desene;
- completarea unor hărți mute etc.

Ca modalități de evaluare se recomandă:

- utilizarea tuturor metodelor de examinare a elevilor (orale, scrise, practice), plecându-se de la ideea că fiecare metodă posedă atât avantaje, cât și limite, ceea ce înseamnă că niciuna din acestea nu trebuie favorizată în detrimentul celorlalte, deoarece această atitudine ar altera semnificativ modul de desfășurare a întregului proces evaluativ;
- promovarea modalităților alternative/complementare de evaluare (referatul, proiectul, portofoliul, investigația, autoevaluarea etc.) cu scopul de a face evaluarea mai agreabilă și mai adaptată subiecților care fac obiectul evaluării, fără eliminarea evaluărilor de tip tradițional;
- utilizarea metodelor, tehnicilor și a instrumentelor TIC/GIS.

Portofoliul elevilor poate cuprinde, în format electronic sau letric: lucrări scrise, teste (inițiale, secvențiale, sumative), eseuri, prezentarea unor itinerarii geografice, referate tematice (cu subiecte diverse), lucrări practice și aplicații pe teren, proiecte, prezentarea unor obiective/elemente geografice (fișe), analiza și interpretarea unor date geografice (meteorologice, hidrologice, biologice, demografice etc.), a unor hărți, grafice etc.

Evaluarea de modul urmărește evaluarea competențelor generale ale celor două module. Fiecare modul se va încheia cu un test modular, care este de preferat să fie o evaluare în teren sau prin lucrare practică.

Se recomandă efectuarea unei simulări a evaluării de modul pentru a familiariza elevii cu atmosfera de examen, în acest mod fiind diminuat substanțial stresul elevilor.

În Programul „A doua șansă” - învățământ secundar inferior, Geografia este disciplina la care elevul din cadrul programului va dobândi o serie de competențe cu aplicabilitate practică, utile vieții de zi cu zi și în interdependență cu necesitățile vieții moderne

Bibliografie:

- Dulamă, Maria Eliza, (1996), *Didactică geografică*, Ed. Clusium, Cluj-Napoca
- Mândruț, O., Dan, S., (2015), *Geografie Curriculum Școlar Ghid metodologic pentru învățământul preuniversitar*, Editura Corint, București.
- Mândruț, O. (2003), *Curriculum școlar - Geografie – ghidul profesorului pentru clasele IX – XII*, Editura Corint, București.
- Mândruț, O., Apostol, Gabriela (2003), *Geografie – ghidul profesorului pentru clasele V – VIII, Ghid metodologic*, Editura Corint, București.
- Popa-Bota, H., (2003), *Geografie-Ghidul profesorului*, Proiect Phare „Acces la educație pentru grupuri dezavantajate ”Programul „A doua șansă”
- Stoica, A. (2003), *Evaluarea progresului școlar – de la teorie la practică*, Editura Humanitas Educational.
- Programa școlară pentru disciplina *Geografie* Clasele a V-a – a VIII-a, Anexa nr. 2 la ordinul ministrului educației naționale nr. 3393 / 28.02.2017
- Programa școlară pentru programul *A doua șansă – învățământ secundar inferior* Aprobată prin O.M.Ed.C. nr.5735/29.12.2005